

Naznanja še tov. predsednik, da je sklenilo društvo podpirati ubogega, a jako nadarjenega pripravničarja iz Barkovelj, ki se nahaja sedaj v Tolminu, in da se bodo pobirali zato mesečni prispevki, ki se bodo pošiljali tov. Ferd. Starcu.

Po primernih sklepnih besedah tovariša predsednika se je sestalo učiteljsko in njegovi prijatelji na banketu, ki ga je počastil razen naših tovarišev-poslancev Stipeta Ferluga in Jos. Pertota tudi dež. poslanec Gorjup.

Srednješolski vestnik.

** Novomeška gimnazija se preti podreti. Profesorji niti ne eksperimentirajo več pred dijaki v kabinetih niti se jih ne upajo tja voditi, ker se je vsak hip bati, da se starodavno, neprimerno in nezdruvo poslopje njim in gimnazijcem nad glavo ali pod nogami zruši. To je avstrijska dobrota in skrb vlade za Slovence!

** V sedmi činovni razred sta pomaknjena Josip Fistravec profesor na goriškem ženskem učiteljskem, in okrajni šolski nadzornik v Gorici, Franc Finšger.

** Društvo slovenskih profesorjev ima svojo glavno skupščino v torek dne 28. decembra 1909, ob pol 10. dopoldne v mali dvorani ljubljanskega Narodnega doma. Odbor prosi p. n. gg. društvenike, da bi mu čimprej prijavili eventualne predloge za dnevni red glavne skupščine, Po § 11., točki 4, društvenih pravil je predloge naznaniti odboru pisмено vsaj teden dni pred obnim zborom.

** Novomeška gimnazija v razpadu. Gimnazija v Novem mestu se bliža svojemu razpadu. Poslopje je že v tako slabem stanju, da so morali nekaj sob podpreti (z močnimi tramovi). Tudi kabineti so že tako razrahljani, da bi se vse skupaj ne sesulo, bodisi nad njimi ali pod njimi. Res, tega pač ni misliti, da bi se kje na vsem svetu dobili tako podrtijo, služijo za kulturne zavod!

** Umrl je na Dunaju profesor Anton Derganc, ki je svoj čas služboval v Novem mestu in v Ljubljani. Dasi daleč od svoje domovine, je vendar vzgojil svoje otroke v narodnem duhu. Bodi mu časten spomin!

** Ženski licej v Osijeku otvorijo začetkom šolskega leta 1910/11. in sicer s prvim razredom; vsako prihodnje leto se odpre po vrsti po en višji razred.

Književnost in umetnost.

Nova slovenska drama. Vit. Fed. Jelenc, sin predsednika naše „Zaveze“, tov. L. Jelenc, je napisal založbo „Erazem Predjamski“, ki pride še decembra na slovenski oder. Dejanje je vzeto iz zgodovine koncem 15. stoletja ter obravnava zvezo kranjskega plemstva proti cesarju Frideriku.

Ukaz c. kr. dež. šol. sveta za Kranjsko z dne 30. oktobra 1908, št. 3218, o izvršitvi IV. poglavja dokončnega šolskega in učnega reda z dne 29. septembra 1905, št. 13.200, drž. zak. št. 159, o skrbi za otroke. Natisnila in založila „Kat. bukvarna“ v slovenskem in nemškem jeziku. Cena broš. 20 h. Brošurica obsega vse odredbe za uspešno sodelovanje šole s sodiščem kot varstvenim, oziroma skrbstvenim oblastvom.

Pouk francoščine in modernih jezikov sploh. Spisal Fridrik Juvančič, c. kr. profesor. Ponatis iz „Pedagoškega Letopisa“ za l. 1909. Komisijska založba knjigarne L. Schwentner. Natisnila „Učiteljska tiskarna“. Cena 50 vin., po pošti 60 vin. — To delo je res hvalevredno, saj je edino svoje vrste v naši književnosti in dokazuje, da ga je napisal moderno izobražen šolnik-strokovnjak.

Ivan Cankar: Kurent. Starodavna pripovedka. — V Ljubljani 1909. Založil L. Schwentner. Cena: broš. 1 K 80 h, eleg. vez. 2 K 80 h, po pošti 10 h več. — To najnovejše Cankarjevo delo se odlikuje — kakor vsa njegova dela sploh — po blestečem slogu in jeziku, pa ima tudi dosti žela in — resnice.

„Vzdih za mladostjo.“ Janka Lebana mešani zbor, ki so ga prinesli zadnji „Novi akordi“, se bo prvno proizvajal sv. Silvestra dan pri koncertu v čitalnici škofjeleški pod vodstvom pevovodje in skladatelja O. Deva, c. kr. sodnika v Škofji Loki.

Politiški pregled.

* Kossuth proti Avstriji. Minister Kossuth se je napram uredniku lista „Pesti Naplo“ o Avstrijskih izrazil tako-le: „Kaj pa hočejo ti Avstrijci? Misel na silno cesarstvo jim je zmedla glave. Doma ne morejo ukrotiti niti najmanjšega narodiča, proti nam pa hočejo postopati z največjo silo. Toda Ogrska ni ugoden predmet za takšne poizkuse. Če smo popustljivi in potrpežljivi, nas tišče ob tla, ako pa nastopimo proti njim, smo pa uporniki. Naše pravične zahteve hočejo izpolniti na ta

način kakor očem, ki hoče svojega 20 letnega pastrika utakniti v obleko šestletnega dečka.“

* Madjarska bosenska odušna banka onemogočena. Iz Sarajeva poroča „Bosenska korespondenca“, da prihoduji bosanski deželni zbor odkloni odkup kmetov po „Bosenski agrarni banki“.

* Ogrska duhovščina je ena najboga-tejših 16.000 oseb razpolaga z 24 milijoni katastralnih oralov zemlje, na vsakega duhovnika jih pride 150, na druge civilne osebe pa po dva. Duhovnik ima povprečno letne plače 8000 kron.

* Prepoved cirilice. Hrvaška vlada je prepovedala rabo cirilice tudi na srbskih samoupravnih in verskih šolah na Hrvaškem. Zavedom, ki se te prepovedi ne bi držali, groze z zaporom.

* Borba za šolo na Francoskem. Ministrski svet je sklenil, da izgube vsi škofi in duhovniki, ki dobivajo po zakonu o ločitvi cerkve od države pokojnino, pravico do te pokojnine, ako so se udeležili borbe proti šoli. Nad dvajset župnikov je že na podlagi tega sklepa izgubilo svoje pokojnine. Govore, da bo iz Rima poslan kardinal Vanutelli, da organizira borbo klerikalcev proti šoli na Francoskem. Ako se to zgodi, je vlada sklenila, da bo Vanutellija takoj izgnala iz Francije. — Listi poročajo, da izda papež encikliko o ploščju cerkve in o kulturnem boju na Francoskem. V tej encikliki bo papež nasvetoval, naj se povsod snujejo stroga katoliška stanovska društva. — Več vseučiliških in gimnazijskih profesorjev je vložilo proti nadškofu Amettu tožbo na odškodnino, ker je v pastirskem listu prepovedal uporabo od njih spisanih učnih knjig. Vsak izmed tožiteljev zahteva 10.000 frankov odškodnine. Sodišče je priznalo tožbeni zahtevek kot upravičen ter je pozvalo nadškofa, naj se tekom treh dni zglaš pri sodišču.

* Vatikan proti centru in italijanski zbornici. Katoliški poslanci v italijanski zbornici so hoteli ustanoviti centrum po nemškem vzorcu. Kakor poročajo, nasprotuje ustanovitvi Vatikan.

Jubilejski dar.

Učiteljsko — sebi! Z novim letom se začena tretje in zadnje leto nabiranja našega jubilejskega daru za „Učiteljski konvikt“. V jubilejski številki „Učit. Tov.“, ki izide dne 7. januarja 1910 želimo izkazati čimveč jubilejskega daru, da povečamo tudi na ta način praznik svojega glasila. Vse tovarišice in tovariše v ljudno prosimo, naj s ta mesec prihranijo kolikor morejo ter pošljejo prihranke tov. Jakobu Dimniku v Ljubljano, da jih izkaže kot jubilejski dar v jubilejski številki! Pomagajmo si sami, ker nam drugi nečejo!

Učiteljski vestnik.

Sola in dom.

Referiral na učiteljskem abiturientem sestanku abit. A. R. Cerar.

Ne bom slikal in opisoval tukaj šole in doma kot taka pojma, ampak pojem dom hočem razširiti na celoten dom, na ljudstvo, na narod. Tudi ni moj namen, vam natanko razlagati, kaj in kako naj deluje učitelj, oziroma učiteljica v šoli in zunaj šole: saj o tem so že pisali mnogi listi in knjige, ki ste jih ali jih boste še čitali. Hočem vam podati nekatera načela izvenšolskega dela.

Učitelj je vzgojevalec ljudstva in vzgojevalec naroda.

On je važni faktor med ljudstvom, ki je od njega odvisen takorekoč obstanek naroda, zakaj izobrazba je dandanes glavno orožje v boju za obstanek in napredek. Le, če bo naš narod izobražen, se srečno obrani svojih sovražnikov in krepko napreduje. Nekdaj je odločevala kruta sila in pest, telesna moč, ali dandanes ni tega več, ampak danes odločuje svetli meč, duševna moč, t. j. prosveta, izobrazba in zavednost posameznih stanov in vsega naroda. Kdo pa je oni, ki daje narodu izobrazbo? Gotovo učiteljsko, saj moralo bi biti!

Vi, dragi tovariši in drage tovarišice, ste poklicani in vaša stanovska in narodna dolžnost je, da pridobite svojemu narodu izobrazbo, kolikor mogoče najvišje stopnje. da mu podaste zdrav razum, ki se naj z njim vadi sam razpolagati, da bo sam svoj gospodar v duševnem, gospodarskem in političkem oziru.

Kaj pa je narod? Narod je socialna skupina. Kakor vsak socialen organizem, tako hoče tudi narod obstojati in rasti. Vskemu organizmu pa je treba hrane, da raste in se razvija. Isto je treba narodu. Treba mu je izobrazbe in zavednosti. Delo je tisto sredstvo, potom katerega to doseže.

To delo mora biti narodno, in sveta naloga vsakega učitelja in učiteljice je, da svoj narod kulturno in pravno povzdigne. Kulturo zaznamujemo vsoto vsega, kar je človeški duh zaslužil svojim interesom. Učitelj mora gledati in delati na to, da se ta vsota veča in veča.

Kako pa naj učitelj deluje kulturno za razvitek naroda?

Izobrazba je dandanes glavno orožje v boju za obstanek in napredek. Le, če bo naš narod izobražen, se srečno obrani zunanjih in notranjih sovražnikov in krepko napreduje. Če velja rek, da je treba za vojno prvič denarja, drugič denarja in tretjič denarja, tako velja za narodnostni boj, za povzdigo naroda: prvič izobrazbe, drugič izobrazbe in tretjič izobrazbe.

Kdo pa je oni prvi, ki daje ljudstvu izobrazbo? Učiteljsko!

Vsakega učitelja in vsake učiteljice stanovska in narodna dolžnost je, da deluje po svojih močeh in zmognostih tudi izven šole v prosep za prosveto naroda. Ko bodo Slovenci spoznali, ko bo narod spoznal, da je učitelj pravi prijatelj ljudstva, da je šola velika dobrota za narod, potem šele napočijo boljši časi sedaj še preziranemu učiteljsku; napočijo pa tudi boljši časi zaslepljenemu in teptanemu narodu; a samo vzdihovanje ne pomaga nič, ampak treba je delati!

Naše prvo načelo bodi: Sveto služimo svoji domovini! Naš prapor bodi resnica in naš ščit značajnost. Predpogoj izvenšolskemu delu, delu v domu ljudstva bodi trd, pošten značaj ter vestno izpolnjevanje stanovskih dolžnosti. Žalosten je naš položaj in obupno naše gmotno stanje. In glejte ravno v obupu je velikanska. Porabimo to moč za delo, za probujo in izobrazbo naroda, in uspeh se kmalu pokaže.

Ne klonimo duha, vztrajajmo na braniku, za narodne in svoje stanovske pravice in delujmo z vsemi močmi za napredek prosvete naroda!

Najvišje načelo nam bodi brez ozira na stranke, liste in osebe le procvit šolstva in napredek prosvete naroda.

Mi nečemo nobene umazane politike, ampak mi hočemo politiko dela in prosveto naroda.

Gajevo slavnost na c. kr. učiteljskem v Ljubljani. Slavnost se je vršila dne 3. t. m. ob 11. uri dopoldne v telovadnici c. k. učiteljskega, ki je bila temu primerno okrašena. Poleg krasne velike Gajeve slike, ki jo je izdelal gojenec IV. letnika August Ferjan, je imela telovadnica tudi splošno naroden-ilirski značaj. Slavnosti se je udeležil ves učiteljski zbor in gojenci obeh c. kr. učiteljskih. Uvodni del slavnosti je tvorilo proizvajanje skladbe po lastnem orkestru učiteljskih, ki so pod vodstvom Dragotina Puherja vrlo izvedli kot uvodno pesem potpourri Donizettijeve „Romeo in Julije“. Nato je zapel mešani zbor gojencev pod vodstvom profesorja Antona Dekleve, pesem „Od straže hrvaške“. Kot slavnostni govornik je nastopil prof. dr. Ilešič, ki je v krepkem govoru jasno očrtal zasluge in pomen Gaja za Jugoslovane. Ilirizem je bila točka, ki so se okolo nje sukali vsi očrtani dogodki in stremjenja. Skupne kulturne težnje, stremjenja in interesi pa dajejo vsej stvari realno podlago. — Po krasnih besedah govornika je deklamoval gojenec IV. letnika I. Kovač Preradovičovo pesem „Putnik“. — Gajevo sliko so namenili IV. l. svojemu vrlému prof. dr. Ilešiču v dar, navdušujoče, krasne besede njegove pa ostanejo gotovo vsem udeležencem kot narodna svetinja v trajnem spominu.

Kranjske vesti.

—r— **Iz Čateža ob Savi** nam pišejo: V nedeljo, dne 12. decembra t. l. je umrl pri nas 89 let stari upokojeni učitelj Janez Tršelič. Služboval je najprej na Čatežu, potem v Vel. Dolini, v Čatežu (novomeški okraj), v Beli Cerkvi, kjer je bil leta 1894. upokojen z letnimi 700 K pokojnino. — Kako se je mogel ta mož z 58 K mesečno preživljati, pač težko umljivo — toda ne za učitelje! — Pri nas na Čatežu je bil tovariš pokojnik 3 leta tudi župan ter prvi učitelj na tej šoli. Blag mu spomin.

—r— **Umrl je v Ljubljani učitelj** mestne nemške deške šole, tovariš Avgust Kleč, star 51 let. Bil je izvrsten učitelj, vrl tovariš, ljub družabnik. Ni bil sicer povsem naših nazorov, a odločno je obsojal nasilstva klerikalne stranke. — Nekaj časa je bil tudi predsednik „Jubilejske samopomoči“. Bodi mu blag spomin.

—r— **Sulferajnsko šolo** mislijo ustanoviti Nemci na Glincah pri Ljubljani, ker se jim baje sedaj toliko otrok iz Glinca, Viča in Rožne doline potujči na slovenski šoli na Viču!

—r— **Osebnosti.** Namesto na dopustu se nahajajočega učitelja Frana Lončarja pride za suplentko v Rakitno učiteljska kandidatinja Angela Soršakova. Namesto na dopustu se nahajajoče učiteljice Vide Sornove pride za suplentko na Vič šolska kandidatinja Pavla Marinkova.

* Ker nam je došlo to poročilo za zadnjo številko prepozno, ga objavljamo šele danes.

Uredn.

Štajerske vesti.

—š— **Skrb za otroka.** Na okoliški šoli v Ptujtu debi vsak šolski dan 62 najubožnejših in najpotrebnejših otrok vsak po 1 hlebec kruha. Potrebni denar darujejo ptujski in okoliški Slovenci in Slovenke.

—š— **Za 40 letno zvesto službovanje** je dobil g. J. Robič, šolski ravnatelj v Ljutomeru, častno kolajno.

—š— **Krajni šolski svet v Št. Ilju v Slov. gor.** ima sedaj slovensko večino, ker je namesto Fišerederja izvoljen Slovenec Freiham.

—š— **Vrta učiteljica.** Marija Luknarjeva, učiteljica na okoliški šoli v Ptujtu je nabrala med Slovenci in Slovenci v Ptujtu 66 K za nakup materiala za ženska ročna dela ubogim deklicam okoliške šole.

—š— **Nadučiteljska služba v Šent Lenartu nad Laškimi** je razpisana do Novega leta 1910. Kraj leži krog 600 metrov visoko nad morjem, dobro uro od trga Laško. Stanovanje nadučiteljevo je v posebnem poslopju, takoimenovani stari šoli ter obstoja iz dveh prostornih sob, kuhinje, majhne shrambice in obsežnih kletnih prostorov. Vrt šolskega voditelja, zaeno drevesnica meri menda krog 13 arov. — Šolsko poslopje je novo, šolske razmere kot navadne v hribih. V trgu je branjarja, potrebne stvari pa se morajo dovažati iz Laškega. Poštno dostavljanje je, izvzemši nedeljo, dnevno.

Kdor želi natančnejših pojasnil, naj se obrne (priloživši 1 K v znakah za „narodni sklad“) na dosedanega prov. voditelja Jos. Gosaka, ki mu bo na vsa vprašanja točno in poštino prosto odgovoril! O Božiču se stanovanje ne more ogledati, ker odide učiteljsvo na počitnice.

Ker je šola na vrhu hriba, je za vodo poleti ob suhi huda; stara šola ima pač vodnjak, a se v njem nabira le strešnica.

—š— **Značilne besede** je izrekel znameniti štajerski pesnik Peter Rosegger o priliki nekega sestanka v Gradcu, na katerem se je razpravljalo vprašanje, kako pritegniti bogate Nemce, da bodo ti prispevali k dvamilijonskemu Roseggerjevemu foudu za obmejne šole. Rekel je: „Srce me je bolelo, ko sem videl prispevati k dvamilijonskemu skladu uboge uradnike in učitelje...“ Te besede bo treba nemški večini v deželnem zboru o priliki razprave o regulaciji učiteljskih plač v spomin poklicati!

—š— **Na Libanji** v ormoškem okraju je umrla učiteljeva vdova ga. Kitzhauptova v devedesetem letu svoje starosti. Nje mož je svoj čas služboval za „kantnarja“ pri Svetinjah.

Goriške vesti.

—g— **Društvo krščansko mislečega učiteljsva** je imelo predpretekli četrtek občni zbor. Pri pozdravnem nagovoru se je spominjal predsednik sv. Očeta in našega prevzvišenega vladarja, ki je ravno istega dne praznoval 61 letnico svojega slavnega vladanja. Blagajnikovo in tajnikovo poročilo je bilo stvarno. Pri točki „prememba pravil“ se je vnela živahna debata in sprejela so se izpopolnila nekaterih paragrafov. Obširen je bil tudi razgovor glede visokih šolskih naklad in učiteljskih plač. Končno se je izvršila volitev odbora, ki je tako sestavljen: predsednik: Ant. Rustija, podpredsed.: Avgust Poberaj, odborniki: Kolenc, J. Štanta, Ciril Vuga (denarničar), L. Likar (tajnik), Gulin, M. Čej.

—g— **Dopolnilna volitev na Goriškem**, ki se vrši namesto ponesrečenega poslanca Jeriča 19. t. m., je razburkala celo deželo. Soc. demokratje so postavili za kandidata dr. H. Tumo; agrarni kandidat je Jos. Vran, župan v Tomaju, klerikalni Fr. Zlobec, župan v Ponikvah na Krasu, naprednjaki kandidirajo Andreja Vrtoveca iz Tolmina. Klerikalci so se z vso silo vrgli zopet na Kras.

—g— **Shod za slovensko šolstvo v Gorici** se je vršil v „Trgovskem domu“. Bil je jako dobro obiskan. Govorniki so poudarjali posebno potrebo, da se Lahi sporazumejo s Slovenci ter se začno skupno boriti nevarni nemški invaziji. Lahi so dandanašnji zaslepljeni, ali pred časom so bili drugega mnenja. Tako je še pred 40 leti takratni goriški župan dr. Rismondo zahteval v deželnem zboru goriškem, naj se otvorijo slovenske in laške srednje šole, ker da ni niti sence nemštva na Goriškem, srednje šole pa so vendarle nemške. Kazalo se je, kako se nam izgublja dijaki na srednjih šolah prav zaradi sistema in nemškega jezika. V prvi razred srednjih šol jih vstopi dosti, ali koliko jih napravi maturo? Zahtevalo se je tudi, naj se potom zakonodaje določijo dvojezičnost goriške dežele: slovenski in laški jezik naj imata veljavo, kakor jima gre, nemščina, ki ni deželni jezik, se nikjer ne pripoznava. Kazalo se je shodu, kako skrbi vlada za nemške otroke pri nas; v Gorici vzdržuje nemške šole za Nemce, ne Slovenci, ne Lahi pa nimajo takih šol, kakršnih bi potrebovali. Nekaj posebnega pa so vladnice v Gorici. Tam obstoji štirirazredna deška slovensko-nemška vladnica, štirirazredna deška italijansko-nemška vladnica, v obeh je od III. razreda dalje učni jezik nemški;